

SBM949 Godthåb VII

Kulturhistorisk rapport

**Skanderup sogn, Hjelmslev herred, tidl. Skanderborg amt. Sted nr.
16.02.08. Sb.nr. 138. SLKS nr. 20/03201**

På et mindre areal ved Godthåb blev der fundet et velbevaret treskibet langhus med vægstolper, to hegnsforløb samt et grubekompleks til lertagning.

Hegnsforløbene bestod begge af en dobbelt stolperække, der helt tydeligt deler sig i to forløb i den sydlige del af feltet. Stolperne var yderst velbevarede og rummede en del keramik, der sammen med langhusets typologi daterer konstruktionerne til ældre romertid.

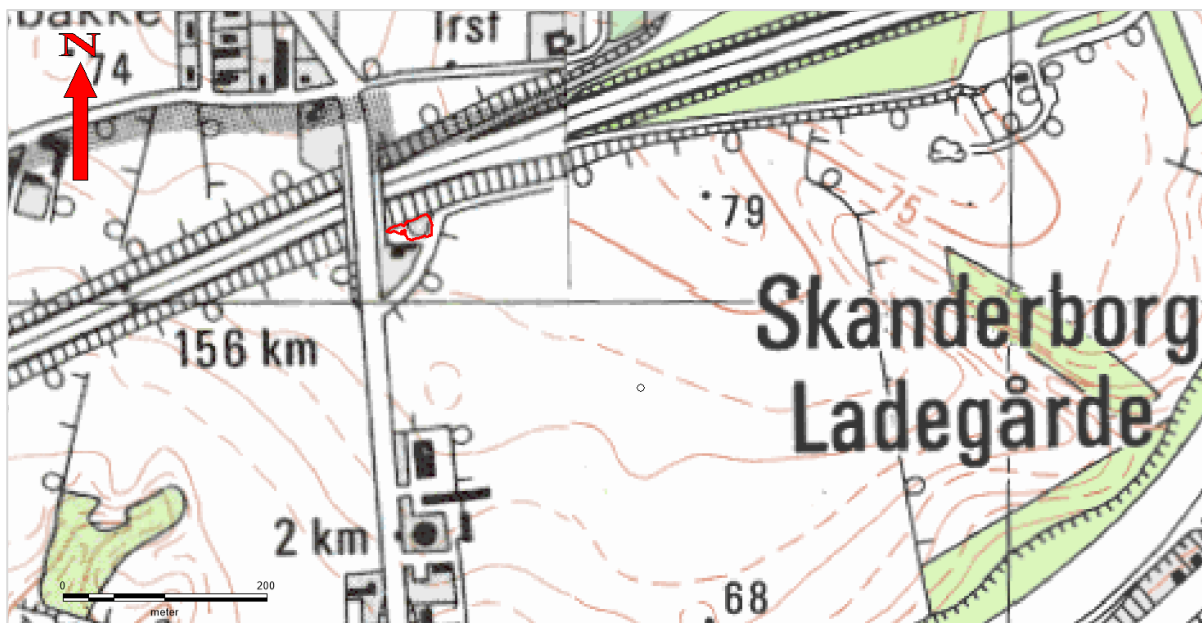
Indhold

Undersøgelsens forhistorie	3
Administrative data	3
Topografi, terræn og undergrund	3
Målesystem	4
Øvrige data	4
Udgravningsmetode	4
Undersøgelsens resultater	4
Treskibet langhus, K341.....	5
Hegnsløb	7
Lertagningsgrube.....	11
Fremtidigt arbejde på stedet.....	12

Undersøgelsens forhistorie

Der er af flere omgange foretaget udgravninger i den umiddelbare nærhed (Godthåb 949 etape I-VI), med bosættelses- og aktivitetsspor fra stenalder til middelalder. (sb. 138, sb. 103), samt et grubehus fra vikingetid mindre end 100m mod vest. Derudover er der registrerede gravhøje i form af sb. 70, 71 og 105.

Figur 1: Arealets placering markeret med rødt.

Administrative data

Forud for etableringen af en dagligvarebutik har bygherre bedt Museum Skanderborg om at udføre den endelige arkæologiske undersøgelse.

Bygherre: Skanderborg Kommune, Skanderborg Fælled 1, 8660 Skanderborg.

Ansvarlig for den arkæologiske undersøgelse: Museum Skanderborg, Jernbanevej 9, 8660 Skanderborg.

Dokumentationsmateriale bestående af fund, fotos, tegninger samt beretning opbevares på Museum Skanderborg, Jernbanevej 9, 8660 Skanderborg.

Der er skrevet en artikel om udgravningen som udgives i Museum Skanderborgs årbog 2020.

Topografi, terræn og undergrund

Feltet ligger på et højedrag i den nordvestlige udkant af Skanderborg by. Fladen er plan.

Arealet er en tidligere parcelhusgrund, hvor der er foretaget en vis grad af terrænregulering. I den nordlige del af parcellen var der op mod 1m påkørt fyld. Umiddelbart nord for området, nedgravet i terrænet, løber E45.

Undergrunden var leret sand, let stenet med mange recente rødder fra tæt bevoksning, inklusiv store træer.

Målesystem

Alle anlæg og udgravningsarealet blev opmålt med GPS i projektion Euref 89 UTM Zone 32. Herefter blev data konverteret til Mapinfo via MapDigi.

Øvrige data

Udgravningen påbegyndtes d. 24. marts 2020 og afsluttedes d. 2. april 2020.

Arbejdet blev udført af arkæolog Anders Hagen Mørk samt arkæolog og daglig leder Birgitte Bang-Madsen.

Maskinkraft blev leveret af Materielgården, Skanderborg kommune.

Vejret var generelt klart og solrigt, men med tiltagende blæst og enkelte overskyede dage i slutningen af perioden. Temperaturen lå mellem 5 og 10 grader.

Udgravningsmetode

Undersøgelsen foregik rent praktisk ved, at mulden blev fjernet ned til råjorden, hvorefter de fremkomne anlæg blev markeret.

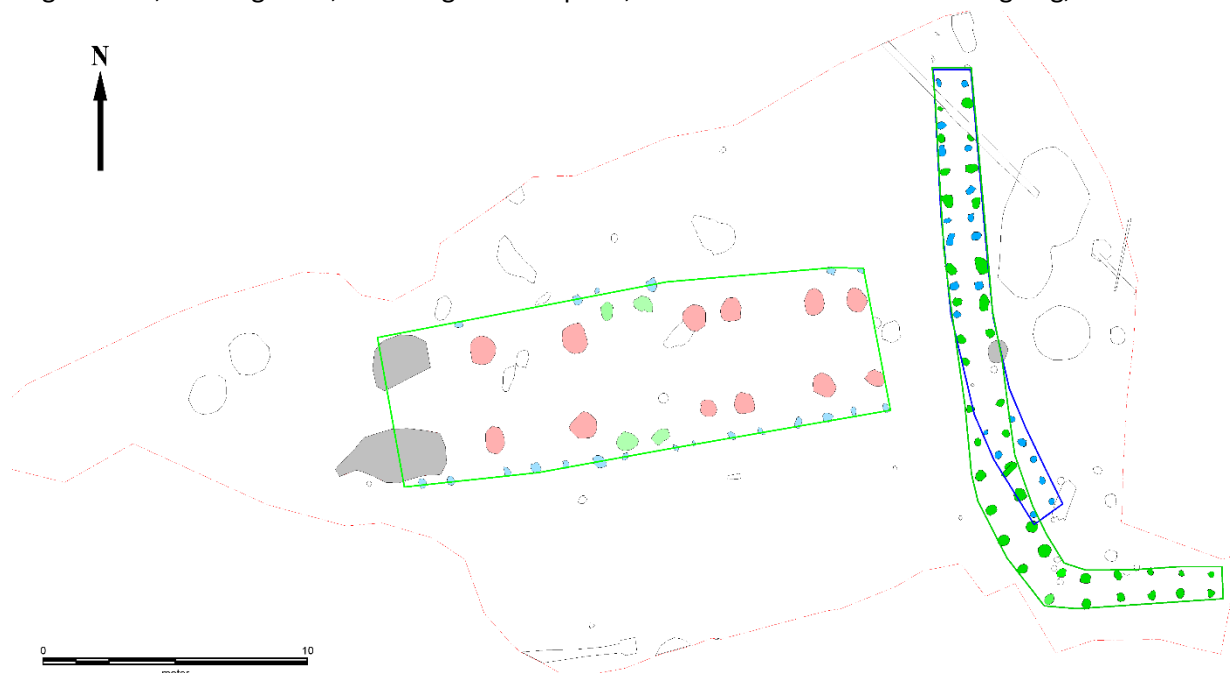
Alle anlæg blev GPS-indmålt, hovedparten blev snittet med håndskovl og ske og dokumenteret på tegninger i 1:20. Resten af stolperne blev grundet tidspres, beskrevet i fladen, og fund fra anlæggene blev indsamlet.

Undersøgelsens resultater

Der blev indmålt i alt 128 anlæg (A10212-A10339). Der er anvendt 36 X-numre fra X2419-X2454. Der er brugt 6 tegningsnumre fra T3-8. Fotos er nummereret fra 1/31-1/119.

Der blev fundet 9 gruber, 102 stolpehuller (54 hegnsstolper, 15 tagbærende stolper, 4 indgangsstolper, 22 vægstolper, 6 udefinerede, 1 pælestolpe) 12 naturlige eller recente forstyrrelser, 5 numre udgår.

På det afdækkede areal (i alt 592 m²) blev der fundet et treskibet langhus med vægstolper, K341, og to hegnsforløb, K342 og K343, samt et grubekompleks, der har været anvendt til lertagning, A10213.

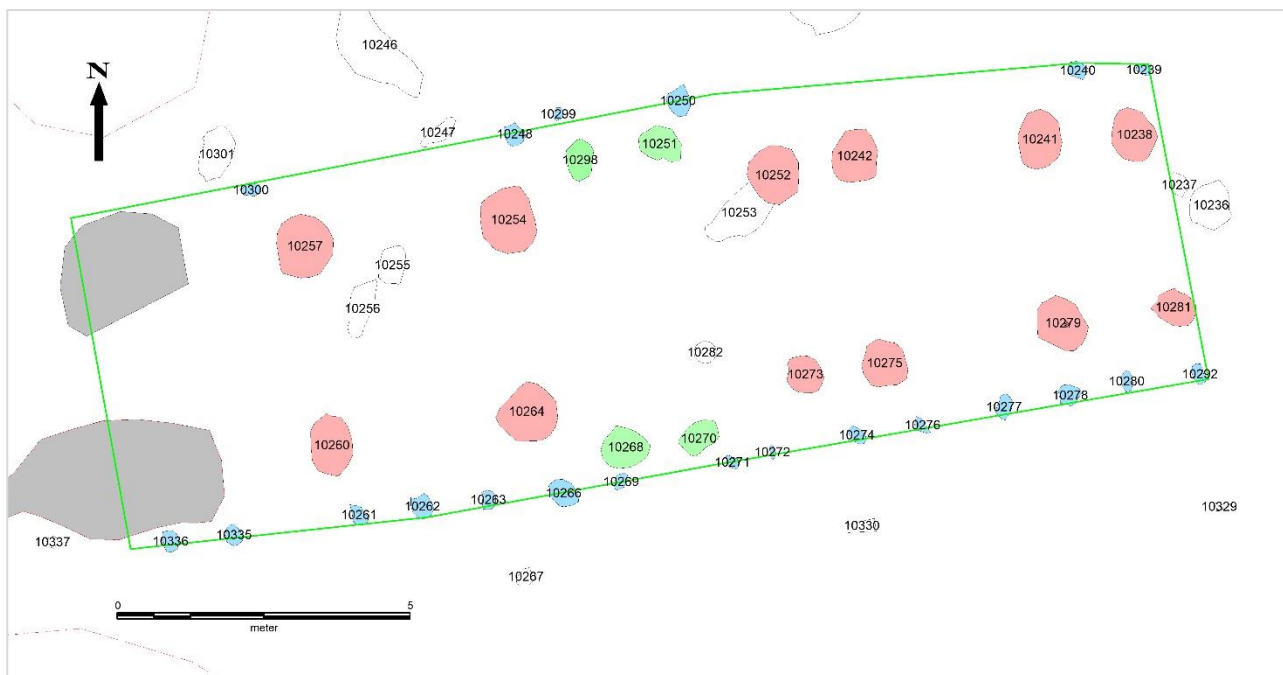

Figur 2. Oversigtskort med det fundne hus og de to hegnsforløb.

Treskibet langhus, K341

Det øst-vest orienterede treskibede langhus, K341, består af seks sæt tagbærende stolper, alle af betydelig størrelse både i fladen og i snit.

Figur 3: Det treskibede langhus, K341. Lyserød markerer de tagbærende stolper, blå markerer vægstolper, grøn markerer indgangsstolper og grå markerer de to træer, der har slugt det sidste tagbærende par.

Det antages, at et syvende sæt stolper i den vestlige ende er gået tabt grundet to massive træer, der hhv. har efterladt et stort rodkrater og en stub af anseelige dimensioner. Antagelsen bygger på den sydlige række vægstolper, der fortsætter i vestlig retning efter det sidste synlige stolpepar. De vestlige stolpepar står med en afstand på ca. 3,5 meter både i stolperækken og mellem stolpeparrene. I den østlige ende står de tagbærende stolpepar tilnærmelsesvist parvis (se figur). Den tværgående afstand er her mellem 3 til 3,5 meter. Alle de tagbærende stolper er meget vedbevarende med en diameter på mellem 90 og 110 cm og en dybde på mellem 57 og 78 cm, med en enkelt afviger på 37 cm.

Figur 4: Tagbærende stolper i K341. T.v. A10273 og t.h. A10279.

Der er fundet enkelte keramikskår i de tagbærende stolper. Et lille let fortykket, let udsvunget randskår samt et lille stykke afknækket liste med fingerindtryk. Begge stykker indikerer ældre romertid.

Der er indgangsstolper i både den sydlige og den nordlige væg. Indgangene er placeret over for hinanden og står i begge sider inden for vægstolperækken. De har en diameter på mellem 62 og 89 cm og er mellem 26 og 42 cm dybe.

Et næsten uafbrudt vægstolpeforløb ses langs den sydlige tagbærende stolperække, mens der kun er konstateret rester af vægstolper langs konstruktionens nordside. Den nordlige vægstolperække er formentlig bortgravede ved muldafrømning. Undergrunden, særligt i den nordlige del af feltet, var meget forstyrret med mange rødder grundet massiv bevoksning på arealet.

Af vægstolperne, som generelt er velbevarede, blev et udvalg snittet og havde en diameter på mellem 38 og 54 og var mellem 8 og 20 cm dybe.

K341 har en minimumslængde på 15 meter. Inkluderes et syvende stolpepar, som to meget store træerødder har ødelagt, bliver længden ca. 18,5 meter. Konstruktionen har en bredde på ca. 6 meter.

Figur 5. Ødelæggelserne efter forsøget på at fjerne to store rødder i den vestlige ende af gavlen.

Huset har en konstruktion med indgangsstolper og vægstolper og dateres til ældre romersk jernalder. Der er udtaget jordprøver fra de tagbærende stolper til C14-analyse med den formodning, at de vil understøtte dateringen. Det vil mængden af trækul i prøverne afgøre.

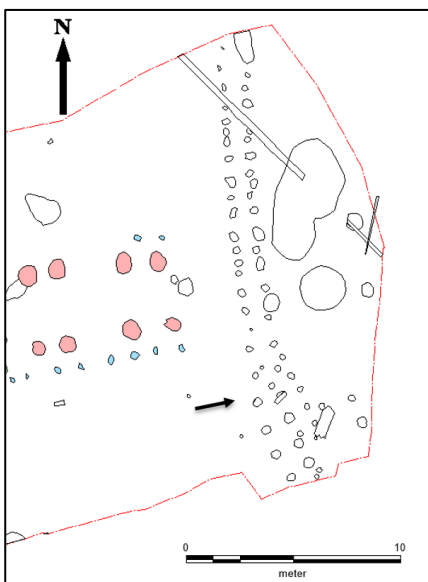

Figur 6: Oversigtsfoto af det opmalede langhus, K341, set fra nordvest.

Hegnsforløb

K342 og K343

Ved den indledende muldafrømning blev det antaget, at der var tale om ét hegnsforløb - navngivet K342, men ved den fortsatte afrømning mod syd fremkom ekstra stolper, der havde en afvigende kurs fra det oprindelige forløb. Derfor blev tolkningen, at hegnet delte sig i to forløb ca. 6 meter fra den sydlige feltgrænse (se figur).

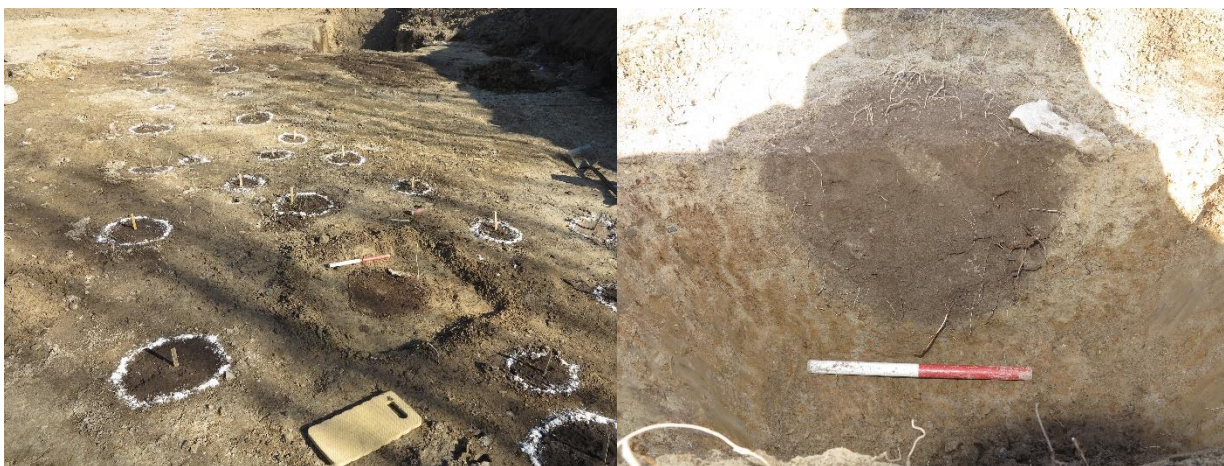

Figur 7: Hegnsforløbet. Den sorte pil indikerer, hvor der blev konstateret en opdeling under udgravningen. Mod venstre på kortet ses K341.

Ved yderligere granskning af fladen kunne det konstateres at der højst sandsynligt var to hegnforløb der følger hinanden fra den nordlige feltgrænse mod syd indtil det ene hegn tager en svag drejning i østlig retning. Enkelte steder overlapper de to hegn hinanden, men det er ikke muligt at afskille dem helt præcist. Umiddelbart ser det ud til at det ældste hegn muligvis stadig har været i brug, da det nye blev etableret, idet der ikke er konstateret mange overlap eller halvt bortgravede stolper.

Der kan altså konstateres to nord-sydgående hegnforløb, begge med dobbelt stolperække. Undergrunden er plaget af traktose mod nord og generelt mange recente rødder. Fokus var under udgravningen på at forsøge at konstatere, hvilket hegn der gik forud for det andet. Dette mål, samt problematikken med en traktoseramt undergrund, betød, at stolperne i den sydlige del blev prioriteret. Stolperne var af hegnstolper at være særdeles velbevarede.

For K342 svinger diameter i de snittede stolper mellem 35 og 58 cm og dybden mellem 6 og 46 cm.

Figur 8: T.v. Fladefoto af hegn med fokus på A10313 som ligger lige i overgangen mellem K342 og K343. T.h. Profilsnit af A10313 (Ø45 cm, D38 cm).

Da det var svært at udrede sammenhæng og tilhørsforhold i felten, må det desværre konstateres, at der kun er snittet én reel stolpe (A10309) fra K343. Den snittede stolpe har en diameter på 30 cm og en dybde på 12 cm. K343 er udskilt ved at finde sammenhængende stolpepar. Disse synes generelt at være en smule mindre i omkreds og de har en indbyrdes afstand på 1 meter eller lige under. For K342 er afstanden mellem 1 og 1,2 meter.

Ved bearbejdning fremkom tolkningen som fremgår af figuren herunder. Hegnsforløbene er udskilt baseret på størrelse og udseende i flade, afstand samt orientering.

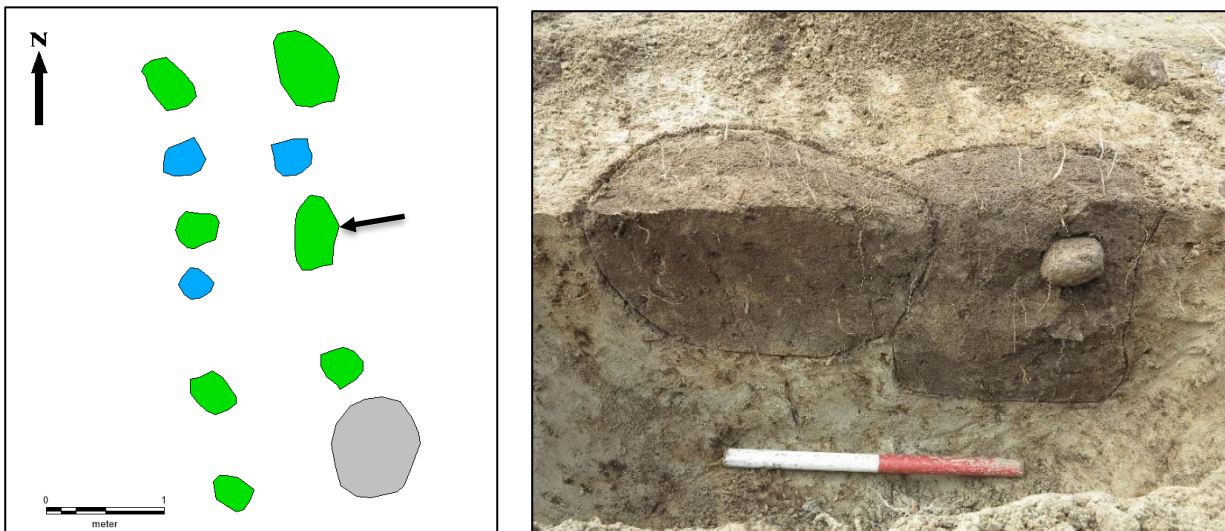

Figur 9: Mapinfo-kort, hegnsforløb. K342 markeret med grøn, K343 markeret med blå.

Figur 10. Foto af de opmalede hegnsløb.

Kun et sted er det muligt at konstatere en overlappning der indikerer, at K343 er yngst. Grundlaget for denne tolkning er spinkel, men baseret på de øvrige kriterier kan det med forsigtighed tolkes, at K342 er ældst.

Figur 11: T.v. Mapinfo-kort med pil der viser A10234, Grøn er K342, blå er K343, grå er en moderne forstyrrelse der har slugt en hegnstolpe. T.h. Profilfoto af A10234.

Der er fundet en del keramik i hegnstolperne, hovedsageligt sideskår. I en stolpe blev dog fundet en halvtønvægt, dannet af et tilhugget skår.

Figur 12: Halv tenvægt (X2453) fundet i hegnsstolpe A10316.

På den østlige side af hegnsforløbene blev der konstateret et par ret kraftige stolper, der blev konstateret til at være tagbærende.

Der ligger dermed med stor sandsynlighed huskonstruktioner mod øst, som ikke er en del af denne undersøgelse, men det betyder, at der her muligvis er tale om en rækkelandsby.

Lertagningsgrube

I den østligste del af feltet fremkom et grubekompleks med fund i fladen. På grund af dens omfang blev den snittet med maskine. Det viste sig at være tre separate nedgravninger, som alle afgrænses af det stiveste ler i undergrunden, hvilket har ført til en tolkning som lertagningsgrube. Der blev fundet keramik i forbindelse med snitning, blandt andet skår med kam-ornamentik, en x-formet hank og flere sideskår. Dette samt en kompliceret opfyldningsstratigrafi indikerer, at grubekomplekset har endt sine dage som affaldsgrube.

Figur 13: Kam-ornamenteret keramik (X2428) fra grubekompleks A10213.

Figur 14: X-formet hank (X2429) fra grubekompleks A10213.

Fremtidigt arbejde på stedet

Den systematiske udgravning er afsluttet og arealet er nu frigivet til bygherre.

Skanderborg Museum d. 23-04-2020

Birgitte Bang-Madsen

